

Gert Biesta. *Goed onderwijs en de cultuur van het meten. Ethiek, politiek en democratie*

Uitgeverij Boom Lemma, 2012.

Hester IJsseling

Goed onderwijs en de cultuur van het meten

Iedereen die werkt in het onderwijs streeft goed onderwijs na. Dat spreekt vanzelf. Wat niet vanzelf spreekt, is wat dat dan precies inhoudt - goed onderwijs.

Tegenwoordig is opbrengstgericht Werken het toverwoord dat moet leiden tot verhoging van de onderwijskwaliteit. Wat we onder 'kwaliteit' moeten verstaan, staat niet ter discussie. Impliciet wordt verondersteld dat dat vanzelf spreekt. Pas uit de manier waarop kwaliteitsverbetering wordt nastreeft, kun je de betekenis van het woord afleiden. Men werkt opbrengstgericht door toetscores te analyseren en daaruit conclusies te trekken voor het vervolgaanbod. Kwaliteit betekent kennelijk: het verhogen van toetscores. De vraag, wat we eigenlijk meten met toetsen en wat de cijfers precies betekenen, komt niet in beeld.

Het is een internationale tendens. De macht van de PISA Rankings wordt overal gevoeld. Onderwijsfilosoof Gert Biesta (Stirling University, Schotland) stelt in zijn boek *Goed onderwijs en de cultuur van het meten* de gewetensvraag: Meten we wat we belangrijk vinden of zijn we belangrijk gaan vinden wat we kunnen meten?

Pleitbezorgers van Opbrengstgericht Werken richten zich op het behalen van effecten, nog voordat de dialoog is gevoerd over het doel dat ons met het onderwijs voor ogen staat. Biesta pleit ervoor juist die vraag te onderzoeken: Wat is goed onderwijs?

Als houvast voor de dialoog over goed onderwijs, onderscheidt Biesta drie domeinen waarop het onderwijs invloed uitoefent: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. Zonder dat Biesta het vermeldt, vertonen deze drie domeinen een gelijkenis met de

dat is het domein van de kwantificeerbare kennis. Onderwijs is vanuit deze invalshoek primair: specifieke kennis en vaardigheden overdragen die volgens de bestaande norm als 'de basis' worden beschouwd, met als doel: kwalificatie voor de arbeidsmarkt. Goed onderwijs is dan: onderwijs dat economisch rendabele deelnemers aan de arbeidsmarkt aflevert.

De laatste jaren is er daarnaast steeds meer aandacht voor het domein van socialisering. Door middel van burgerschapsonderwijs stelt men zich ten doel, aangepaste leden van de maatschappij af te leveren, die zich voegen naar vooraf bepaalde, sociaalwenselijk geachte gebruiken, gerepresenteerd als kenmerkend voor de landscultuur.

Het derde domein, dat bij uitstek van belang is in een gezonde democratische samenleving, is het domein van de persoonsvorming. Het onderwijs beïnvloedt de manier waarop kinderen zich ontwikkelen tot persoon, ook als het uitsluitend aandacht besteedt aan het verhogen van toetsresultaten. Zonder expliciete aandacht voor dit derde domein kweekt het onderwijs ongemerkt gehoorzame, rendabele, consumerende burgers, die hun eigen broek kunnen ophouden en niet opspelen. Robbert Dijkgraaf, Martha Nussbaum, Pasi Sahlberg en velen met hen waarschuwen tegen dit economisch onderwijsmodel.

Onderwijs dat zijn rol in de persoonsvorming serieus neemt, stelt zich ten doel kinderen te ondersteunen in hun ontwikkeling tot personen die zich kritisch verhouden tot de gangbare cultuur, onafhankelijk denken en adequaat met anderen in dialoog gaan. Iemand die geleerd heeft zich onafhankelijk te verhouden tot de bestaande orde, is in staat vraagtekens te plaatsen

doelencirkel van Basisontwikkeling: specifieke kennis en vaardigheden, sociaal-culturele praktijken en basiskenmerken. Die parallel biedt een extra impuls voor de dialoog over goed onderwijs in OGO-kringen.

De eenzijdige focus op meetbare zaken die de heersende onderwijscultuur kenmerkt, legt het zwaartepunt als vanzelf bij het kwalificatieproces, want

Fotografie: Hanneke Verkleij

Fair trade winkel: verantwoordelijkheid nemen voor jezelf en de wereld.

bij de geldigheid van gevestigde ideeën en de rechtvaardigheid van gangbare gebruiken. Een gezonde democratie heeft zulke onafhankelijke geesten nodig. Een krachtige democratie verwelkomt kritische kanttekeningen. In deze opvatting van goed onderwijs gaat het er niet in de eerste plaats om kinderen te leren wát te denken, maar hóe te denken.

Een ander belangrijk onderscheid dat Biesta maakt is dat tussen verantwoording en verantwoordelijkheid. Verantwoording, dat is met harde cijfers aantonen dat je de vereiste resultaten

behaald hebt. Het is, je voegen naar de verwachtingen van de overheid. Als je je daartoe beperkt, is dat ook wat je voorleeft aan je leerlingen: voeg je.

Verantwoordelijkheid nemen voor goed onderwijs is iets anders. Dat is jezelf steeds vragen blijven stellen en met anderen de dialoog blijven voeren over wat goed onderwijs inhoudt. Dat is, rekenschap geven van je opvattingen en je kritisch blijven verhouden tot wat de overheid van je vraagt. Weten wat je belangrijk vindt en op basis daarvan bedenken hoe jij denkt dat je het beste kunt laten zien dat je op de

goede weg bent. Ook dat is een attitude die je kunt voorleven aan je leerlingen: zelfverantwoordelijkheid.

Biesta's boek is van harte aanbevolen aan allen die het appel horen dat uitgaat van de vraag: Wat is goed onderwijs?

Hester IJsseling is werkzaam als groepsleerkracht en bouwcoördinator op basisschool De Kleine Reus in Amsterdam.